

Høringssvar - endringer i vergemålsloven mv. (personer uten samtykkekompetanse, særskilt forvaltning av midler, klage- og begjæringsrett i saker om vergen mv.) Mental Helse Norge ønsker å komme med følgende uttalelse. Den bygger i stor grad på FFO sitt høringssvar

For Mental Helse er det av avgjørende betydning at det opprettholdes rettssikkerhet for personer under vergemål. Det vil for personer blant våre medlemmer være endringer i tilstand som vil være avgjørende for vergemålet. Dette må derfor fortløpende vurderes.

Mental Helse Norge er generelt positive til de endringer som er foreslått i vergemålsloven. Disse endringene vil etter Mental Helse sin mening gi en større rettssikkerhet for enkelt individet og deres midler.

Mental Samtykkekompetanse – vergemålsloven §§ 20 og 33

En opprydning i regelverket om samtykkekompetansen er fornuftig. Mental helse Norge støtter dette. Det må derimot komme klart frem av forskrifter hvem som tar de ulike vurderinger.

2.1 Generelle bemerkninger

I høringsnotatet foreslås det å innta enkelte presiseringer i §§ 20 og 33 for å tydeliggjøre bestemmelsene. Til tross for at dette er et steg i riktig retning, mener Mental Helse at de foreslåtte endringene hverken oppfyller formålet bak vergemålslovgivningen eller våre internasjonale forpliktelser i tilstrekkelig grad.

Et viktig formål ved loven var å ivareta rettsikkerheten og integriteten for de menneskene som vergemålslovgivningen tar sikte på å beskytte. Ved å opprettholde muligheten til å sette personer uten samtykkekompetanse under vergemål, bidrar man til et system som ikke bare åpner for vilkårlighet, men som også strider mot FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) artikkel 12.

Artikkel 12 i CRPD pålegger staten å sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne en *likhet for loven*. Dette innebærer at funksjonshemmede i alle sammenhenger har rett til å anerkjennes som en person i rettslig henseende. Rettslig handleevne skal kunne nytes på samme vilkår som andre. Selv om vergemålslovens formål opprinnelig var, og fortsatt er, å bygge på individets vilje, så viser erfaringer fra funksjonshemmedes organisasjoner at dette svikter på flere områder.

2.1 Vilkår for vergemål, § 20

2.1.1 Diagnosevilkår må erstattes med individuell vurdering

Først og fremst opplever mange at vergeoppdraget har en for generell utforming og at en individtilpassing uteblir.

Mental Helse mener at diagnosevilkåret i § 20 burde fjernes til fordel for en individuell vurdering. Vi er bekymret for at opprettholdelse av diagnose som vilkår for vergemål kan, uten tilstrekkelige kontrollmekanismer, oppleves som vilkårlig. Dessuten bidrar den

uttømmende opplistingen til å ekskludere grupper som både har et behov, og et ønske, om verge.

2.1.2 Vergemål i tråd med den enkeltes vilje

Mental Helse kan heller ikke se hvordan lovendringene skal være med på å bidra til en reell endring av nåværende praksis med vergemål som har skjedd mot den enkeltes vilje. Til tross for at det presiseres at det skal legges stor vekt på den enkeltes vilje, også i tilfeller hvor vedkommende ikke har samtykkekompetanse, etterlyser Mental Helse klare kontrollmekanismer som skal sørge for at dette blir oppfylt i praksis.

Høringsnotatet mangler både konkrete forslag for hvordan en samtale med Fylkesmannen er tilstrekkelig for å avklare personens vilje og hvilket organ eller instans det er som bestemmer at en slik samtale er «umulig eller formålsløst». Mental Helse ber departementet komme nærmere tilbake til dette gjennom forskrift.

2.2 Vergens plikt til å høre den som er satt under vergemål, mv, § 33

Den alternative rapporten fra sivilt samfunn til CRPD-komiteen stadfester at vergemålslovgivningen ikke fungerer optimalt og er med på å svekke rettsikkerheten til den enkelte. Organisasjonene viser til dokumenterte eksempler hvor faste verger lager samværsavtaler mellom personen og pårørende, omadresserer post, gir for lite penger til dagligdagse gjøremål og regulerer telefonbruk. Eksemplene synliggjør det faktum at flere verger går utenfor sitt mandat og overregulerer grunnleggende områder i enkeltpersoners liv.

Loven åpner fortsatt for at vergen kan overstyre og fatte beslutninger i tilfeller der personen ikke er i stand til å forstå hva disposisjonen innebærer. Med andre ord er det fortsatt en åpning for at vergen i realiteten helt eller delvis kan frata personen under ordinært (samtykkebasert) vergemål den rettslige handleevnen ved å si at vedkommende ikke forstår innholdet av sine disposisjoner.

Bestemmelsen forutsetter at vergen har inngående kunnskap til personens vilje. Dette er problematisk med tanke på det faktum at mange verger har svært mange vergeoppdrag.

Uten en begrensning på antall vergeoppdrag, stiller Mental Helse seg spørrende til realiteten i lovhjemmelen. Hvordan har vergene har mulighet til å kartlegge alle de 100 personenes reelle vilje.

Antall vergeoppdrag en verge kan påta seg må derfor begrenses.

2.3 Avsluttende bemerkninger

Mental Helse mener presiseringen i lovverket er ett skritt i riktig retning, og gir sin tilslutning til de endringene som fremkommer av forslaget.

På sikt burde målet være å etablere et beslutningsstøttesystem etter FN-konvensjonens modell, se artikkel 12.

Mental Helse Norge støtter Uloba - Independent Living Norge sin uttalelse:

«Norge må utrede og forsøke beslutningsstøttesystemer. Dette er Norge forpliktet til gjennom FN-konvensjonen for funksjonshemmedes rettigheter (CRPD).»

Med vennlig hilsen

Mental Helse Norge